

Motion till riksdagen 2022/23:2343

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2022/23:64 En sänkt åldersgräns för öppna insatser till barn utan vårdnadshavarens samtycke

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett kompletterande förslag som gör det möjligt även för yngre barn att få öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda sänkt åldersgräns för processbehörighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den aktuella propositionen är efterlängtd. Miljöpartiet har länge arbetat för stärkta rättigheter för barn och var drivande för att barnkonventionen skulle bli svensk lag. Vi har också sedan en längre tid drivit frågan om att barn vid lägre ålder än i dag ska ha möjlighet att få del av egna insatser som de själva vill ha, även om föräldrarna inte ger sitt samtycke. Det handlar om att tillämpa ett barnperspektiv i praktiken och om insatser vi tror kommer att vara verkningsfulla. Varje steg i riktning mot att barn blir ett eget rättssubjekt är viktigt.

Under Miljöpartiets tid i regering drev Åsa Lindhagen, dåvarande jämställdhetsminister, igenom att en utredning skulle tillsättas om frågorna för att en lagstiftning skulle komma på plats. Nu är vi där. Det kommer att göra att fler barn vågar och ser en mening med att söka hjälp. Det är också ett steg mot att barnperspektivet och barnrättsperspektivet kommer att växa sig starkare generellt.

Vi välkomnar dessa lagändringar starkt. Samtidigt skulle vi vilja se ytterligare förstärkningar för att stärka barns egen rätt till insatser.

Låt den nya regeln kunna omfatta även yngre barn

Åldersgränsen för när barn ska kunna få egna insatser även om förälder inte samtycker föreslås nu alltså bli 12 år i stället för 15 år. Miljöpartiet tycker att det måste kunna vara möjligt att även yngre barn ska kunna få sådana insatser. Att t.ex. delta i en stödgrupp med andra barn till föräldrar med missbruksproblem eller psykiska problem, kan mycket väl en tioåring vilja även om en förälder säger nej. Barnet får information om att andra barn går dit, ungefär vad man gör och att det kan kännas bra att träffa andra i samma situation. I bästa fall är det en initial rädsla och ovilja från föräldern som ger sig efter hand, men inte alltid. Bris skriver i sitt remissvar att de inte vill ha en fast åldersgräns, som bl.a. får till följd att yngre barn med tillräcklig mognadsgrad och förståelse för innebörden och konsekvenserna av insatserna lämnas utan hjälp. Även Barnombudsmannen anser att det kan finnas skäl att överväga om även yngre barn än tolv år beroende på förutsättningarna borde kunna få ta del av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Vi anser att regeringen bör återkomma med ett kompletterande förslag som innebär en möjlighet för yngre barn att omfattas och hur en sådan regel på bästa sätt bör utformas.

Utred möjlighet till tvingande lagstiftning för öppna insatser till vårdnadshavare

När barnet har hemförhållanden som är svåra men föräldrarna inte vill ta emot frivilliga insatser och kriterierna för LVU inte är uppfyllda, bör vi kunna ställa större krav på insatser för föräldrarna. En sådan lagstiftning bör utredas.

Maskrosbarn lyfter i sitt remissvar fram att Norge och Danmark har en sådan tvingande lagstiftning när det gäller öppna insatser till vårdnadshavare och att Sverige skulle behöva tillsätta en utredning för att det ska bli möjligt även här. Även Socialstyrelsen pekar på att utökade möjligheter att ställa krav på föräldrar att ta emot insatser skulle kunna öka förutsättningarna för att åstadkomma förändringar.

Maskrosbarn lyfter fram ett barns röst som träffande uttrycker: ”Jag har gått igenom massor med kuratorer, massor av psykologer men mina föräldrar har inte gjort något alls. De behöver kuratorer, psykologer, medicin och utredning själva. Jag tycker att vill du behålla ditt barn hemma så måste du gå den här behandlingen eller utbildningen. Det behövs mer krav.”

Förvisso kan socialtjänsten indirekt ställa krav på att föräldrar tar emot insatser om situationen är så allvarlig att vård enligt LVU annars skulle vara tillämplig. Men när situationen inte bedöms vara så allvarlig saknas möjligheter till insatser. Vi håller med om att detta behöver förändras och att en utredning som ser över detta är högst angelägen.

Utred sänkt åldersgräns för processbehörighet

Regeringen menar att det inte är nödvändigt att sänka åldersgränsen för s.k. processbehörighet som i dag är 15 år för att ge barn från 12 år rätt till öppna insatser även utan vårdnadshavarens insatser. Däremot kan konstateras att barn, så länge de inte har processbehörighet, t.ex. inte kan överklaga ett beslut från socialtjänsten. Om ett barn vill ha en öppen insats som förälder säger nej till, och socialtjänsten inte anser det som

behövt eller ger en annan insats än den barnet efterfrågar, så kan barnet inte få det prövat rättsligt. Barnet kan heller inte göra en egen ansökan om insatsen, utan behovet väntas komma till socialtjänstens kännedom på andra sätt. För att vidga barns rättigheter kopplat till den förändring regeringen föreslår anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning för sänkt ålder för processbehörighet. För- och nackdelar med en sådan förändring bör övervägas. Det kommer att beröra barn även i andra situationer men är i högsta grad angeläget för detta sammanhang.

Vikten av en väl fungerande socialtjänst

Vikten av bra utredningar, bra insatser, överväganden och uppföljningar ställer krav på en fungerande socialtjänst med förutsättningar att göra ett bra jobb och agera förebyggande. Det i sin tur kräver att socialtjänsten har de ekonomiska och personella resurser som krävs.

Det är också viktigt att socialtjänsten kan ta till sig nya metoder som bygger på evidens och att de har tillgång till nya verktyg. Medarbetare måste ha möjlighet att delta i utbildningar och få bra handledning, och överlag behöver ett utvecklingsarbete och framtidstro ta fart i socialtjänsten. Att utveckla metoder för att ta barns behov och åsikter på allvar i allt socialt arbete kräver nytänkande och tid. Barns erfarenheter och tankar måste efterfrågas och tas på allvar både i början, under och efter kontakt med socialtjänsten.

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Amanda Lind (MP)

Bassem Nasr (MP)

Jan Riise (MP)